

Iiro Ikonen 13.12.2007
Ruovikkostrategia Suomessa ja Virossa
Interreg IIIA
www.ruoko.fi

Merenrantaniityt ja niiden hoidon kehittämisen suosituksia kaudelle 2007-2013 (esimerkkinä Varsinais-Suomi)

Johdanto

Merenrantaniityt ovat muodostuneet vähitellen maan nousemisen, jään vaikutuksen sekä laidunnuksen ja niiton avulla. Kasvillisuus on merenrantaniityillä selvästi rantaviivan suuntaisesti vyöhykkeinen, suolamaan kasvillisuuden sijaitessa lähinnä rantaa. Meriveden korkeus, maaperän laatu sekä suolaisuuden ja kosteuden vaihtelut ovat tärkeitä vyöhykkeisyyttä määrääviä tekijöitä. Samanlaisilla kasvupaikoilla tietyllä korkeusvyöhykkeellä esiintyvät kasviyhdykunnat ovat samankaltaisia (Vainio 2007). Jyrkillä ja avoimilla rannoilla vyöhykkeet ovat kapeampia ja heikommin kehittyneitä kuin laakeilla suojaisilla rannoilla (Siira 1970, Vartiainen 1980, Vainio 2007).

Puiden leviäminen merenrantavyöhykkeelle on usein estynyt laiduntavien eläinten ja niiton toimesta, minkä vuoksi maan kohoamisen edetessä merenrantaniittyjen ja rannan läheisten niittyjen vyöhyke on usein vuosisatojen kuluessa leventynyt. Vanhat merenrantaniityt eivät olekaan enää ekologisesti merenrantaniittyjä vaan merenrantaniittyvyöhyke seuraa ajan kuluessa vetäytyvää rantalinjaa.

Merenrantaniityt ovat kasvillisuudeltaan avoin ja usein matalakasvuinen, heinä- ja ruohovaltainen, lähes puuton ja pensaaton luontotyyppiryhmä, joka koostuu aina useammasta kuin yhdestä vyöhykkeisesti tai mosaiikkimaisesti sijaitsevasta luontotyypistä (Vainio 2007). Merenrantaniityt sijaitsevat alimman ja ylimmän vesirajan välisessä litoraalivyöhykkeessä. Niityt kehittyvät sellaisille merenrannoille, joilla maa-aines on ainakin osaksi hienorakeista (hieta-, hiesu- tai savimaata) (Vainio 2007). Merenrantaniittyjen kasvipeite on yhtenäinen eikä aukkoinen kuten kivikko- ja lohkareikkorannoilla. (Pääkkönen & Alanen 2000.) Rantavoimat (meriveden korkeusvaihtelut, aallot, liikkuvat jäät) pitävät rantaniittyjä avoimena luonnontilaisilla rannoilla. Rannan kaltevuus vaikuttaa niityn leveyteen: mitä loivempi ranta, sitä leveämpi rantaniitty (mm. Siira 1970, Haeggström ym. 1997).

Merenrantaniittyjen kasvillisuus muuttuu koko ajan myös maankohoamisesta aiheutuvan ympäristötekijöiden jatkuvan muutoksen takia. Uutta maata paljastuu jatkuvasti, ja kasvillisuusvyöhykkeet siirtyvät alemmaksi. Tietyllä paikalla tiettyä aikana havaittava kasvillisuusvyöhykkeiden keskinäinen järjestys jossain määrin kuvastaa kasvipeitteessä tapahtuvaa sukkessiota (Ericson & Wallentinus 1979, Vartiainen 1980).

Merenrantaniittyjen luokittelua, tyyppillistä lajistoa, uhanalaislajistoa sekä vyöhykkeisyyttä Etelä-Suomessa ja Virossa on kuvattu kirjassa ”Ruovikot ja merenrantaniityt – luontoarvot ja hoitokokemuksia Etelä-Suomesta ja Virossa” (Ikonen & Hagelberg 2007b). Julkaisussa

tuodaan esille merenrantaniittyjen merkitys elinympäristönä mm. taantuvalla kahlaajalajistolle, eri hyönteisryhmille sekä kasvilajistolle. Varsinais-Suomen inventoitujen merenrantaniittyjen pinta-ala on 406 hehtaaria, mikä on noin 15 (%) kaikista Varsinais-Suomen perinnemaisemista.

Varsinais-Suomen merenrantaniittyjen kehityksestä

Digitoin Lounais-Suomen ympäristökeskuksessa erityistuella hoidossa olevat merenrantaniityt ArcView -ohjelmalla, ja arvioin että inventoituja merenrantaniittyjä on hoidossa Varsinais-Suomessa enintään noin 500 ha. Lisäksi erityistuella on hoidossa 450 hehtaaria inventoimattomia merenrantaniittyjä. Keskimääräinen hoidetun varsinaissuomalaisen merenrantaniityn koko on 7 hehtaaria ja kluuviniityn 11,3 hehtaaria. (merenrantaniittyjä 770 ha ja erotin omaksi luokakseen kluuviniityt 170 hehtaaria). Kluuvi tarkoittaa äskettäin merestä irtikuroutunutta aluetta. Keskimääräistä kokoa nostavat laajat niittyaluekokonaisuudet mm. Tapilanlahti. Saaristomeren niityt ovat hyvin pienialaisia, suuri osa kohteista on enintään hehtaarin suuruisia. Tosin mukana saattaa olla jonkun verran muitakin luontotyyppisiä, tarkempi rajausta vaatisi ilmakuvatarkastelua ja maastokäyntejä. Varsinais-Suomen TE-keskuksella ei ole tällä hetkellä käytössään tarkkoja tietoja eri niitytyyppien jakautumisesta erityistukialueilla.

Inventointien valtakunnallisesti (V-luokka) ja maakunnalliset (M-luokka) kohteet ovat ainakin osittaisessa hoidossa Varsinais-Suomessa lähes kaikki. Kaikkiaan perinnemaisemainventoinnin kohteista noin 80 % on hoidossa. Toisaalta tulee muistaa, että inventointi on keskittynyt lähes yksinomaan hoidetuille merenrantaniityille, ruovikoituneita alueita ei ole inventoinneissa ollut. Lisäksi inventoinnit eivät etenkin saaristoalueella ole olleet kattavia, eivätkä perustuneet maankäytön historiaan, niiden kattavuus Lounais-Suomessa kunnittain on vaihdellut 40-70%:iin. Edellemainittu vääristääkin kuvaa merkittävästi ja inventointien olisi tullut perustua enemmän historialliseen maankäytön tarkasteluun. Lukuisat vielä 1960-1970 luvulla vaikkapa kahlaajien kannalta arvokkaat laajat merenrantaniityt tulisi suotuisan suojelutason kannalta riittävän niittyverkoston luomiseksi kunnostaa merenrantaniityiksi. Tällaisia ”tulevaisuuden kunnostusalueita” on Varsinais-Suomessa mm. Paimionlahdella, Lautvedellä, Oukkulanlahdella ja Laukanlahdella.

Taulukko 1: Inventoidut perinnemaisemat Varsinais-Suomessa (% -osuus 96,7% koska vanhoissa inventoinneissa mukana jonkun verran laidunnettuja pelto-alueita, jotka eivät ole perinnemaisematyyppisiä).

Perinnemaisematyyppe	Pinta-ala, inventoidut	Osuus kaikista inventoiduista (2000)
Nummi	197	7
Kallioketo	63	2
Keto	114	4
Niitty	959	32
Merenrantaniitty	406	15
Järvenrantaniitty	88	3
Lehdesniitty	18	0,6
Hakamaa	372	11
Metsälaidun	706	22
yhteensä	2923	

Merenrantaniityistä noin 80 % kuuluu arvokkaimpiin V- ja M –luokkiin. Lukumääräisesti eniten merenrantaniittyjä on Varsinais-Suomessa (Vainio et al 2001). Koko Suomen mittakaavassa kaikki matalakasvuiset niittytyypit ovat voimakkaasti harvinaistuneet ja valtakunnallisen loppuraportin ”Suomen perinnebiotoopit” -mukaan inventoiduista 1900 merenrantaniittyhehtaariaista noin puolet oli hoidossa vuonna 2001. Lukuun ei sisällynyt Ahvenanmaa, jossa inventointia ei tehty. Uusimpien tarkennettujen arvioiden mukaan koko Suomessa - Ahvenmaa mukaan lukien - olisi noin 4100-4350 hehtaaria merenrantaniittyjä, kohteiden lukumäärän ollessa 500-600 (Vainio 2007). Näistä alueista suuri osa on Varsinais-Suomessa. Vuoden 1950 maataloustilastojen luonnonniittymäärästä arviolta 20 % oli perinnebiotooppien asiantuntijaryhmän tekemän arvion mukaan merenrantaniittyä eli 57 000 hehtaaria (Vainio 2007). Toinen käytettävä aineisto on rantaviiva-aineistojen (Granö, Laurila & Roto 1995) pohjalta laadittu laskelma, jossa merenrantaniittyjen määrä perustuu tietyn tyyppisten rantojen rantaviivan pituuteen, tämän mukaan niittyjen määräksi voidaan arvioida 61 000 hehtaaria (Vainio 2007). Lounais-Suomen ympäristökeskuksen ruokoprojektin puitteissa oli myös tavoitteena arvioida satunnaisotoksena vanhoista ilmakuvasarjoista niittyjen ja ruovikoiden kehitystä, mutta tästä luovuttiin liian aikaa vievänä operaationa ja tyydyttiin ruovikoiden satelliitkartoitukseen sekä paikallisiin kehityskulkujen dokumentointiin (mm. Matsalu).

Joka tapauksessa voidaan luotettavasti todeta, että merenrantaniittyjen määrä on vähentynyt dramaattisesti, eli niitä on nykyisin 10-20 kertaa vähemmän kuin 1950-luvulla. Ruovikot ovat vallanneet vanhat merenrantaniityt, niiden määrä Varsinais-Suomen rannikkoalueilla on yli 15 000 hehtaaria (Pitkänen 2006).

Merenrantaniittyjen hoito erityisympäristötuella

Maatalouden erityisympäristötuen kautta on voitu vuodesta 1995 lähtien tukea sekä hoidon jatkumista jo aiemmin hoidetuissa kohteissa että ruovikoituneiden merenrantaniittyjen hoidon uudelleen aloittamista. Sopimus on ollut joko perinnebiotoopin hoitoa koskeva 5-vuotinen sopimus tai luonnon monimuotoisuuden edistämistä koskeva 5- tai 10-vuotinen sopimus. Keskimääräinen maanviljelijöille tarkoitettu hoitotuki on vaihdellut laajojen alueiden alle 100 eurosta /hehtaari/vuosi aina viime vuoden maksimitukeen 450 euroa/hehtaari/vuosi. Tuki perustuu hoitosuunnitelmaan ja kustannusarvioon. Tuen määrästä päättää aina Varsinais-Suomen TE-keskus, mutta suunnitelmat tulevat kaikki asiantuntijalausunnolle Lounais-Suomen ympäristökeskukseen. Käytännössä ympäristökeskus on tilakäynneillä myös neuvonut maanomistajia ja viljelijöitä hoidon toteuttamisessa.

Varsinais-Suomen perinnemaisemien hoito-ohjelmassa arvioidaan, että arvokkaita perinnemaisemia tulisi olla hoidon piirissä 8000 ha vuoteen 2012 mennessä. Tähän sisältyvät inventoitujen perinnemaisemien lisäksi erityistukisopimuksissa olevat inventoimattomat perinnemaisemat. Sopimukseen hyväksytyt (ympäristökeskuksen lausunnossaan puoltamat) kohteet ovat tulkinnan mukaan siis vähintään paikallisesti arvokkaita perinnemaisemia tai hoidon myötä sellaisiksi palautuvia.

Taulukko 2: Varsinais-Suomen erityistukitilanne 2006. Lähde: Varsinais-Suomen TE-keskus.

Sopimustyyppi	kpl	Hehtaaria	Myönnetty tukea 2006
Lanta	900	30 000	852 000
Luomu	290	11 600	1 405 000
Suojavyöhykkeet	571	1 650	738 000
Kosteikot, altaat	85	100	16 000
Säätosalaojitus	33	480	46 000
Pohjavesialueet	1	5	600
Perinnebiotoopit	315	3 650	1 119 000
Luonnon monimuotoisuus	304	1 800	637 000
Maiseman kehittäminen	92	340	101 000
Alkuperäisrodut	96		78 000
Yhteensä	2687	49 625	4 992 600

Ei-tuotannollisen investointituen tarjoamat mahdollisuudet vuodesta 2008

Erityistä peruskunnostustukea ei kehittämisohjelman 2000-2006 kaudella ole ollut, mutta osa arvokkaimmista kohteista on voitu kunnostaa EMOTR- ja EAKR –rahoitteisten projektien toimesta kuten vaikkapa Salon seudulla Maisemajuna –projektin avulla. Toisaalta maanomistaja on voinut osoittaa peruskunnostustoimenpiteiden kustannukset selkeästi erityistukisuunnitelman kustannusarviossa, mikä on taasen voinut olla erityisenä perusteena erityistukimaksimiin sillä tukikaudella. Maksimi on ollut 5-vuotisissa perinnebiotooppi- ja lumo-sopimuksissa 2000-2006 –kaudella 450 euroa/hehtaari/vuosi.

Vuonna 2008 on mahdollista hakea ensimmäistä kertaa peruskunnostustukea ns. ei-tuotannollisten investointien kautta: maksimituki on kertaluontoisesti 676 euroa/hehtaarilta. Ei-tuotannollisista investointirahoista voidaan anoa maksatusta mm. perinnebiotooppien alkukunnostukseen (pensaikon ja puuston raivaus, raivausjätteen poiskeruu, karjatalouden rakennelmien kunnostaminen), erityisesti arvokkaiksi luokitelluilla ja Natura-alueilla. Ei-tuotannollista investointitukea haetaan erillisen kuitti- ja oman työkuluarvion perusteella TE-keskuksen maaseutuosastolta vasta kun kustannukset ovat syntyneet. Peruskunnostuksen jälkeen alueelle on haettava normaalisti erityisympäristötukisopimusta 5 tai 10 vuodeksi. (www.vasperinnemaisemat.net).

Merenrantaniittyjen osalta investointituki tarkoittaisi mm. vanhan ruovikon tehokasta murskausta ja/tai maanpinnan jyrskintää, alueiden aitausta, siltojen tekemistä tai ruovikon polttoa. Kustannukset murskauksen osalta vaihtelivat ruovikkoprojektin yrityksille tekemien kyselyjen mukaan 300-600 euroon hehtaarilta. Merenrantaniittyjen osalta vaikuttaa siltä, että laajojen alueiden peruskunnostus vanha materiaali murskaamalla tai ruovikko polttamalla (eläimet syövät tällöin helpommin uutta tuoretta ruokoa) voisi olla joissain tilanteissa houkutteleva vaihtoehto. Suhteessa syntyneeseen byrokraatiaan 636 euron hehtaarituki ei kuitenkaan aina liene houkutteleva vaihtoehto verrattuna 10-vuotisen sopimuksen

erityistukimaksimiin (450 euroa/hehtaari). Voi siis olla, että maanomistaja harkitsee suoraan esim. 10-vuotisen sopimuksen tekoa. Toisaalta TE-keskuksissa on ruovikoituneisiin alueisiin suhtauduttu valvonnoissa kriittisesti, ja olisi tietysti helpompaa jos alue hoidettaisiin kuntoon ”kerralla”; pelkän laidunnuksen avulla ruovikon kuriin saaminen voi helposti nimittäin kestää vähintään yhden sopimuskauden. Usein umpeen kasvavien alueiden peruskunnostukset mm. lehdesniityillä ja hakamailla tulisi tehdä usean vuoden aikana ja pieteetillä, jolloin todelliset kustannukset nousevat helposti 1500 – 3000 euroon hehtaarilla. Edellä mainittujen alueiden hoitoon ei-tuotannollinen investointituki on täysin riittämätön ja sama tilanne voi olla erityistä hoitoa vaativien merenrantalaitumien osalta. Työläimpien peruskunnostusten hoitoon tarvitaankin jatkossa projekteja, vaikkapa aiheeseen liittyviä LIFE- tai Interreg –projekteja. Tuki ei voi luonnollisesti olla päällekkäinen erityistuen kanssa, mutta järjestelyt, joissa ei-tuotannollisesta investointituesta maksettaisiin aidat ja sillat sekä projektilta jyrshintä, tuntuvat mahdolliselta. Riittämätön tai olematon peruskunnostus voi helposti kostautua heikkona monimuotoisuustuloksena, jolloin rahat voivat siis mennä jopa hukkaan.

Ensisijaisesti peruskunnostettavat merenrantaniityt ja lisäkunnostuksia vaativat alueet tulisi inventoida. Tällöin tulisi suunnittelussa pyrkiä riittävän verkoston luomiseen maisematasolla mikä tähtäisi lajiston säilymiseen pitkällä aikavälillä. Tämän vuoksi työt tulisi aloittaa koko rannikkovyöhykkeen luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelusta. Yleissuunnittelun perusteella löydetty ensisijaiset kunnostettavat kohteet voitaisiin hoitaa kuntoon ei-tuotannollisen investointituen, projektirahoituksen ja ympäristöministeriön perinnemaisemien hoitoon tarkoitetun tuen avulla, minkä jälkeen vuosittainen hoito toteutuisi maatalouden erityisympäristötuella. Kaikki tämä tarkoittaa tietysti myös sitä, että alueelle löydetään hoitoon sitoutunut taho, mutta sitoutumista helpottaa huomattavasti, jos alue on aidattu ja peruskunnostettu valmiiksi.

Keskustelu

Inventoinneissa sekä arvioinneissa järviruokokasvustot ja järviruokovaltaiset merenrantaniityt on yleensä rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Näin ei tietenkään tulisi olla, vaan merenrantavyöhykkeen ruovikoiden ja merenrantaniittyjen mosaiikkia tulisi tarkastella kokonaisuutena ja hoidossa tulisi pyrkiä luonnon monimuotoisuuden, vesiensuojelun ja ruovikoiden hyödyntämisen optimointiin. Alustavasti arvioituna noin 20 % Varsinais-Suomen ruovikoiden määrästä tulisi olla merenrantaniittyinä eli ainakin 3000 hehtaaria, tällöin hoidon tulisi olla myös keskittyneenä verkostomaisesti edustavimmille alueille. Koko Etelä-Suomen rannikkoalueen 30 000 hehtaarin ruovikoista tulisi olla merenrantaniittyinä arviolta 7500 hehtaaria. Noin 12500 hehtaaria voitaisiin hyödyntää bioenergia- ja rakennuskäyttöön sekä arviolta noin 10 000 hehtaaria voisi luonnon monimuotoisuuden, vesiensuojelun (ruovikoiden merkitys kiintoaineksen pysäyttäjänä ojien ja jokien suualueilla) sekä niiden tarjoaman suojan tai vaikeapääsyisyyden vuoksi jättää kaiken hoidon ja hyödyntämisen ulkopuolelle. Merenrantojen lintuvesien suojeluohjelman alueilla ja Natura-alueilla kuten esimerkiksi Varsinais-Suomen Paimionlahdella ja Oukkulanlahdella tulisi niin ikään olla 20-30 % merelle asti avoimia ja oikealla laidunpaineella ja oikeaan aikaan hoidettuja laajoja niitykokonaisuuksia.

Tasapaino hoidettujen ja hoitamattomien alueiden välillä sekä pyrkimys luonnon monimuotoisuuden ja lajimäärien optimointiin on tärkeää. Hoidon mittakaavaa tulee myös tarkastella kriittisesti: jos koko lahden ruovikot poistetaan peruskunnostuksen ja sitä seuraavan laidunnuksen avulla, se luonnollisesti merkitsee sen lahden ruovikkolajien

siirtymistä muualle. Jos samalla voidaan kuitenkin kenties merkittävästi parantaa uhanalaisten kahlaajien pesintämahdollisuuksia ja kunnostetun alueen vieressä on lukuisia ruovikoituneita vastaavia merenlahtia, joihin lajit voivat siirtyä, niin vahinkoa ei tapahdu (Ikonen & Hagelberg 2007a).

Ekologisesti arvokkaimmat perinnemaisemakokonaisuudet muodostuvat laidunnettujen merenrantaniittyjen, niihin rajautuvien tuoreiden ja kuivien niittyjen sekä hakamaiden ja metsälaidunten kokonaisuuksista. Kapeiden rantaniittyjen yläosien pusikoituessa esimerkiksi kahlaajat joutuvat pesimään vesirajaan, jolloin niiden pesät joutuvat suuremmalla todennäköisyydellä alttiiksi tulville ja pesärosvoille.

On mahdollista että liian pienien hoidettujen merenrantaniittyjen verkostossa voi olla riskejä, koska ne voivat olla ns. ekologisia ansoja (Robertson & Hutto 2006). Kahlaajat voivat yrittää pesintää, mutta onnistumisen mahdollisuudet ovatkin heikot varoittajalajien ja riittävän suojan puuttuessa. Merenrantaniittyjen peruskunnostuksissa tulisikin aina priorisoida selkeästi laajojen yhtenäisten avoimien alueiden hoitoa. Maankäytön historia ja vanhat tiedot lajien kuten vaikkapa etelänsuosirrin esiintymisestä ovat tärkeitä. Vanhoja esiintymisalueita kunnostettaessa onnistumisen mahdollisuudet paranevat, jos laji on jo joskus aiemmin onnistunut alueella pesinnässä. Laajat alueet ovat myös luonnollisesti hoitajille kannattavampia hoitotukien ollessa hehtaariperustaisia. Arvokkailla lintualueilla pienpetojen pyyntiä tulee usein edistää. Pyyntipaineen tulisi painottua viime aikoina levinneisiin lajeihin kuten minkkiin ja supikoiraan, luontaisista lajeista kettuun.

Hoidon määrän lisäksi tulisi keskittyä entistä tarmokkaammin hoidon laatuun. Optimaalisesti tämä tarkoittaa laajoja ja monipuolisesti perinteisen maankäytön mukaan hoidettuja alueita, joissa laidunpaineeseen ja laidunaikaan on kiinnitetty laidunlohkokohtaisesti huomiota. Liiallinen laidunpaine voi aiheuttaa mm. lintujen pesien tuhoutumisia. Toisinaan myöhäinen laidunnus merenrantaniityillä parantaa vesilintujen ja kahlaajien elinympäristöä seuraavaksi vuodeksi. Myös ruovikoituneiden alueiden peruskunnostusten jälkeen laidunpaineen tulee olla riittävä, noin 2 isoa eläintä hehtaarilta ja lisäksi on tarvittaessa tehtävä tukiniittoja. Tosin laidunpaineen vaikutuksia pesätallaukseen tulee tarkkailla. Laidunaika olisi hyvä olla 4 kuukautta, Etelä-Suomen olosuhteissa kesäkuun alusta. (Mikkola-Roos & Niikonen 2005).

Laidunkäyttö vaikuttaa kasvillisuuteen ja maisemaan eri tavoin kuin perinteinen niitto ja heinän korjuu ja jälkilaidunnus (Merilä 2003), tämä koskee mm. alueita jossa on katkeroiden (*Gentianella*) esiintymiä. Laidunnus ja niitto parantavat myös erityisesti halofiilisten kasviyhdyksien kasvuolosuhteita (Siira 1970). Laidunnuksen aiheuttama maaperän paljastuminen ja polkeutuminen lisää suolojen konsentroituista maan pintakerroksiin ja edesauttaa ns. suolalaikkujen syntymistä litoraalisissa (Siira 1970). Hoitoa tulisikin erityisesti kohdentaa myös harvinaisten luontotyyppien ja lajien esiintymisalueille kuten suolamaalakuille ja katkeroalueille. Eri tyyppisen hoidon vaikutuksia lajistolla, ensi alkuun vaikkapa putkilokasvilajistolle, tulisi koota yhteen pohjoismais-balttilaisten hankkeiden puitteissa.

Yhteenveto: miten erityisympäristötuen mukaisten toimenpiteiden vaikuttavuutta merenrantaniittyjen hoidossa voidaan lisätä?

- Suomen rannikkoalueella tulee käynnistää laajamittainen **merenrantaniittyjen luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelu**, jossa tarkastellaan alueiden maankäytön ja monimuotoisuushistoriaa sekä otetaan kantaa myös ruovikoituneiden alueiden peruskunnostustarpeeseen. Pilottialueena voisi olla Lounais-Suomi. Tavoitteena tulee olla Suomen merenrantaniittyjen suotuisan suojelutason kannalta riittävä verkosto v. 2020 mennessä.
- Erityistukialueita (taulukko 2) pyritään uudella kaudella 2007-2013 kasvattamaan sopimusala laajentamalla ja uusilla sopimuksilla. Uudella tukiohjelmakaudella avautuva mahdollisuus 10-vuotisiin perinnebiotooppisopimukseen parantane sopimusten jatkuvuutta
- Hoidossa tulee pyrkiä mahdollisimman suuriin kokonaisuuksiin, koska se on sekä hoitajan että luonnon kannalta kannattavin vaihtoehto.
- Ruovikoiden hyödyntäminen (bioenergia, rakentaminen) Suomessa tulee käynnistää laajamittaisesti, myös Natura –alueilla, ja se tulee kytkeä rannikkoalueiden luonnonhoidon ja vesiensuojelun tavoitteisiin. Hyödyntämiskalustoa voidaan käyttää merenrantaniittyjen peruskunnostuksissa ja hoidoissa ja hyödyntämisellä on usein suoria tai epäsuoria vesiensuojelu- ja monimuotoisuusvaikutuksia. Etelä-Suomen rannikon ruovikkoalueista n. 12500 hehtaaria soveltuu hyödynnettäväksi ja myös merenrantaniittyjen peruskunnostuksissa sekä hoidon alkuvaiheessa voidaan saada hyödynnettävää materiaalia.
- Ruovikoiden monimuotoisuutta lisäävät toimet etenkin ruovikoiden reuna-alueilla (käytävät, lieterannat, ruovikkolampareet) tulee ottaa selkeästi mukaan tuettaviin toimenpiteisiin.
- Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpien merenrantaniittyjen hoidon laatua tulee nostaa (mm. niitto ja jälkilaidunnus katkeroalueilla) ja kaikkein arvokkaimmilla pienialaisilla alueilla tulee valtion tukea peruskunnostuksia ja hoitoa erityistuen ulkopuolisin mm. ympäristöministeriön myöntämin perinnebiotooppien hoitovaroin ja projektivaroin.
- Kansainvälistä yhteistyöstä Itämeren alueella koko Itämeren kattavan hoito- ja tietotaitoverkoston kehittämiseksi tulee lisätä. Merenrantaniittyjen ja ruovikoiden hyödyntämisen ja hoidon ympärille tulisi luoda oma verkostonsa, eräänlainen ”Euroreed”.

Lähteet:

- Ericson, L. & Wallentinus, H.-G. 1979: Sea-shore vegetation around the Gulf of Bothnia. Guide for the International Society for Vegetation Science, Julu-August 1977. *Wahlenbergia* Vol. 5:1-142.
- Granö, O., Laurila, L. & Roto, M. 1995: Rakennetut meren rannat. Suomen merenrannikon sulkeutuneisuus. Ympäristöministeriö. Tutkimusraportti 5. 38 s.
- Ikonen, I. & Hagelberg, E. (toim.). 2007a. Read up on reed. *Vammalan kirjapaino*.
- Ikonen, I. & Hagelberg, E. (toim.). 2007b. Ruovikot ja merenrantaniityt – Luontoarvot ja hoitokokemuksia Etelä-Suomesta ja Virossa. *Suomen ympäristö 37/2007*.
- Haeggström, C.-A., Heikkilä, T., Peiponen, J. & Vuokko, S. 1997: Toukohärkä ja kultasiipi. Niityt ja niiden hoito. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Otava. 160 s. ISBN 951-1-12842-6.
- Merentutkimuslaitos 2007: Tutkimus. Keskiveden skenaarit.
<http://www.fimr.fi/fi/tutkimus/fysikaalinen-tutkimus/vedenkorkeuden-vaihteluiden-ajal...23.1.2007>.
- Merilä, E. 2003: Toisten nurkista. Hailuodon kulttuuriympäristöohjelma. Hailuodon kunta, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Pohjois-Pohjanmaan Liitto. 136 s.
- Mikkola-Roos, M. ja Niikkonen T. (toim.). 1995. Kosteikkojen kunnostuksen ja hoidonparhaat käytännöt kuudella Life-kohteella Suomessa - Life CO-OP -hankkeen tulokset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 149.
<http://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/a149.pdf>
- Pitkänen, T. 2006. Missä ruokoa kasvaa? Järviruokoalueiden satelliittikartoitus Etelä-Suomen ja Viron Väinämeren rannikoilla. Turun ammattikorkeakoulujen puheenvuoroja 29. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Pääkkönen, P. & Alanen A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristökeskuksen moniste 118. 128 s. ISBN 952-11-0738-3.
- Robertson, B., and R, Hutto. 2006. A framework for understanding ecological traps and an evaluation of existing evidence. *Ecology* 87:1075-1085.
- Siira, J. 1970: Studies in the ecology of the sea-shore meadows of the Bothnian Bay with special reference to the Liminka area. *Aquilo Ser. Bot.* 9: 1-109.
- Vainio, M., Kekäläinen, H., Alanen, A. & Pykälä, J. 2001: Suomen perinnebiotoopit. Perinnemaisemaprojektin valtakunnallinen loppuraportti. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 527. 163 s. ISBN 952-11-1038-4.
- Vainio, M. 2007. Perinnebiotooppien asiantuntijaryhmän arvio; merenrantaniityt (julkaisematon).
- Vartiainen, T. 1980: Succession of island vegetation in the land uplift area of the northernmost Gulf of Bothnia, Finland. *Acta Botanica Fennica* 115: 1-105.